

La data de 16 august în fiecare an, Biserica Ortodoxă Română prăznuiește pe domnitorul Constantin Brâncoveanu alături de cei 4 fii ai săi, martirizați la Istanbul pe 15 august 1714, chiar de ziua Adormirii Maicii Domnului și ziua de naștere a lui Brâncoveanu, care la acea dată împlinea vârsta de 60 de ani.

Domnia lui Brâncoveanu (1688-1714) a marcat o perioadă de stabilitate, bunăstare și de avânt cultural pentru Țara Românească. Cu toate acestea Țările Române se zbăteau sub suzeranitatea otomană, având serioase îndatoriri economice și financiare față de Imperiul Otoman și totodată neavând dreptul de a duce o politică externă proprie. Mai mult decât atât, în ciuda autonomiei interne și a apartenenței totale la spațiul de cultură și civilizație creștină ale țărilor nord-dunărene, Țările Române fiind total separate de spațiul islamic din perspectivă juridică, domniile Țării Românești și ai Moldovei erau supuși direcți ai sultanului de la Istanbul la fel ca pașalele din cadrul teritoriului otoman propriu-zis.

Situația lui Constantin Brâncoveanu era una deosebit de delicată, el fiind nevoit să joace un balet politico-diplomatic între cele 3 mari puteri din preajma Țării Românești: Imperiul Otoman față de care avea obligații de vasalitate, Imperiul Habsburgic ce se extindea spre sud-estul Europei și prelua standardul antiotoman dar și mai recentul Imperiu Țarist ce începea să-și facă simțită prezența în teritoriile vaste de la est de spațiul moldovean, polon și tătar.

La asediul Vienei din 1683, Brâncoveanu alături de unchiul său, domnitorul Șerban Cantacuzino i-au sprijinit pe imperiali în ascuns, jucând un rol important în salvarea orașului de la cucerirea sa de către turci. În tot timpul domniei sale, Constantin Brâncoveanu, deși ezitant și foarte prudent, a păstrat o legătură strategică cu Viena. Obligațiile sale față de otomani creșteau treptat cu creșterea proporțională a bănuielilor pe care sultanul le avea la adresa domnitorului valah. Ezitățile lui Brâncoveanu, cel poreclit de turci „Prințul de Aur” datorită bogățiilor mari care se spune că le acumulase, creșteau proporțional cu bănuielile de „trădare” pe care le aveau turcii asupra sa.

În 1711 deși se învoise să sprijine în bătălia de la Stănilești pe Prut pe țarul Petru cel Mare alături de Dimitrie Cantemir, domnul Moldovei, lucru dovedit și de trecerea unui corp de oaste muntean alături de aliații ruso-moldoveni, Brâncoveanu nu va intra în luptă și va acorda asistență trupelor otomane văzând succesul previzibil al acestora. În acest moment, sultanul deja se pregătea să se răzbune pe Brâncoveanu.

Constantin Brâncoveanu a domnit cu frica Lui Dumnezeu și în respect față de învățătura creștină, epoca sa fiind marcată de dezvoltarea artei și științelor în Țara Românească, dar mai presus de aceasta, Brâncoveanu a fost un mare ctitor de biserici și mănăstiri ortodoxe: Sfântul Gheorghe din București, Hurezi, Surpatele, Sâmbăta de Sus, Polovragi și multe alte locașe de cult ortodox. El a rămas în istoria artei ca fiind inițiatorul stilului artistic brâncovenesc, combinație de elemente tradiționale românești cu influențe baroce, bizantine, orientale și nu numai.

Urzelile stolnicului Constantin Cantacuzino, unchi și el al domnitorului, alături de cele ale lui Ali pașa, comandant al trupelor otomane de la hotarele Valahiei, cât și convingerea sultanului Ahmed al-III-lea că Brâncoveanu pregătește o revoltă antiotomană de proporții cu sprijin din partea Habsburgilor îi vor pecetlui soarta. În preajma Paștilor lui 1714, Brâncoveanu spre uimirea sa și a familiei sale, este mazilit de către turci, arestat împreună cu familia și dus la Istanbul unde va fi închis la Edicule. I se va cere să spună unde ascunde tot felul de presupuse bogății și i se vor confisca toate bunurile. După un regim de detenție inuman, pe data de 15 august 1714, domnitorul român refuză oferta convertirii la islam în schimbul grațierii de la decapitare și alături de ginerele și sfetnicul său Ianache Văcărescu și de cei 4 fii ai săi, Constantin, Ștefan, Radu și Matei, va îmbrăca haina de martir. Brâncovenii, preferă să moară în legea creștină decât să treacă la islam. Ei sunt uciși în piața publică în fața sultanului criminal și perfid, dar și a ambasadurilor țărilor occidentale creștine prezente la Constantinopol. Capetele lor vor fi purtate în sulite pe străzile Istanbulului și trupurile aruncate în mare de unde vor fi recuperate de doamna Maria Brâncoveanu cu ajutorul Patriarhiei Constantinopolului. Trupul lui Constantin Brâncoveanu va fi repatriat și înhumat la biserica Sfântul Gheorghe Nou din București, ctitorie a sa.

Domnia de 26 de ani a lui Brâncoveanu reprezintă un model de pietate creștină și de trăire curate în spiritul demnității și al respectului față de Dumnezeu și față de țară. Sacrificiul său, tragedia sa și a fiilor săi decapitați sub privirea sa, sunt dovada vie a demnității înaintașilor noștri.

Brâncoveanu a ales moartea de mucenic în locul libertății trăite în umilință și în rușine, fiind alături de ceilalți 5 martiri cel mai curat exemplu de verticalitate românească din epoca premodernă și medievală târzie.

Constantin Brâncoveanu, ultima rudă a Basarabilor de pe tronul Țării Românești, prin toate faptele sale, prin credință și prin sacrificiul său și-a meritat pe deplin canonizarea și trecerea sa în rândul sfinților, lucru petrecut la 20 iunie 1992.

Text: Gheorghe Andrei Daniel